

קונטרס

טעם זקנים

שיחות התחזקות בעבודת השם
ע"ד הסלולה של
רביה"ק מוהר"ן מברסלב זי"ע
מאת הרה"ח
ר' לוי יצחק בענדער ז"ל
מתובל בסיפורי עובדות מאג"ש מדורות הקודמים
מתורגם ללשון הקודש

נח

מכון
טעם
זקנים
שיחותיו של
רבי לוי יצחק בנדר ז"ל

תוכן השיעור

"תנו לי אבנים וסיד"

"בן אדם מה לך נרדם"

"אם אדונים אני איה מוראי"

"אצלי אמונה הוא דבר גדול"

"וגילו - ברעדה"

זכרון עלמא דאתי מסוגל לשמחה

"רַגַע אַחַת שֶׁל עוֹלָם הֶבְא!"

"וְהַעֲקֹר לְהַשְׁתַּדֵּל לְיֵשֵׁב עֲצָמוֹ הַיָּטֵב"

הרפואות של 'שער החמישים'!

על יד תשובה זוכה לבושה

לשנן גודל מעלת ספריו הקדושים

"פייוול אשרינו!"

"כל באיה לא ישובון"

אברך צריך לצעוק ולצעוק לה' יתברך

להיות 'מבין דבר מתוך דבר'

ריקודים מהלב!

תבערת הלב של ר' שמואל שפירא

הקלוזי האחרון באומן

נענוע עם הפאות - כפשוטו!

הערות והארות מתקבלות בחפץ

לב, נא להתקשר אל:

יוסף מענדל האָס

מאנסי ארה"ב

1-845-200-0443

(ארה"ק: 072-257-3456)

כל הזכויות שמורות

קונטרס זה הינו תרגום של

קונטרס ס"ח באידיש

לקבלת הקונטרס וכן ההקלטה

(MP3) של השיעור, יש לפנות דרך

האימייל:

Rlyb148@Gmail.Com

כדי ליטול חלק בהוצאות העתקת

הטייפס ולהדפיסם, וכמו כן כדי

לקבל את הקונטרסים דרך הדואר

ניתן להאזין לכל השיחות

שי"ל על ידינו:

בקו 'מערכת ברסלב'

ארה"ק: 02.560.7387

ארה"ב: 646.585.2985

ענגלאנד: 0330.390.0487

בעלגיע: 03.808.1775

לשמיעת השיעור המצו"ב יש להקיש:

#2.1.2.1.1 ואח"כ #134

בס"ד

פרשת כי תצא

שנת תשל"ה

(מייפ מס' 99)

"תנו לי אבנים וסיד"

(חסרה ההתחלה)

כל עובדה ועשייה דקדושה שהאדם עושה - הכל צריך להביא לצדיק! אך יראה שהכלי זיין יהיה כמה שיותר טוב, שלא יתרושל ויאמר: 'הלא אני כבר אצל הצדיק וממילא הכל טוב ומה צורך יש יתר על זה?!' - לא! הכלי זיין צריך שיהיה כמה שיותר טוב!

אכן בחיי מוהר"ן כתוב^א, הרבי השתמש לענין מסוים; הרבי השיג השגה על ידי עבודה של אחד מאנשיו - על ידו הגיע להשגה ההיא!

(ר' נחמן בורשטיין: היה זה ר' חיים שרה'ס!) כן.

הרבי נענה ואמר^ב: "וכי יש חדוש שוב על הבעל-שם-טוב ו"ל שהשיג השגות פאלו מאחר שהיו לו תלמידים גדולים וצדיקים פאלה שעשו עבודות גדולות פאלה!". נמצא איפה, שבכל עובדה ועשייה צריך התקשרות להצדיק, וגם הצדיק רוצה לקבל

^א אות של"ו וז"ל: ספר עם אנשי שלומנו ואמר שזה יום שלישי שעמד על דבר אחד, הינו על איזה השגה ולא הייתי יכול להשיגה עד שהשתמשתי באיזה עבדא מאחד מאנשי שלומנו, ועל ידי זה עמדתי על הדבר והשגתי ההשגה. וכי יש חדוש שוב על הבעל שם טוב זכרונו לברכה שהשיג השגות פאלו מאחר שהיו לו תלמידים גדולים וצדיקים פאלה שעשו עבודות גדולות פאלה.

^ב ראה בחיי מוהר"ן - אות קס"ג בדרך בקהלת לאדיזין דבר עם אנשי שלומנו שיש שם, שהוא מקרח להסתלק ודבר עמהם גם כן מענין הששים גבורים שהוא צריך, ולהבעל שם טוב זכרונו לברכה היו לו ששים גבורים. ובדאי יגדלו ויהיו מאנשי ששים גבורים אבל עדין הם בני הנעורים ורפים בשנים והמלחמה כבדה וחזקה עליהם מאד, ואין לי על מי להשען וכו':

מכל אחד - שיתנו לו משהו: 'תן לי משהו, תן לי אבנים וסיד ואני אבנה מהם בנינים נפלאים!'

אמנם איננו יכולים לבנות בנינים, אולם כן מוטל עלינו להכין אבנים וסיד. 'וואפנע' פירושו - טיט, חימר. זה כן מוטל עלינו, זה דבר שעלינו להכין; אמנם בנינים בונה רק הצדיק, אולם עלינו מוטל להביא אבנים וסיד!'

סיפרנו זאת בעבר, היה פעם בערב ראש השנה, 'ר' זלמן דער רב' - הרב ממדוודיבקה, בטרם עלותו לציון סיים ללמוד את כל הש"ך. הוא היה גאון גדול, אז הוא סיים את הש"ך ורק אז עלה לציון. כששאלו אותו (מדוע לא עלה עד שסיים) ענה: 'אני רוצה להביא לרבי עוד משהו! עוד משהו!'

כל אלו באים להוכיח כי הצדיק חפץ בזה: 'תנו לי כמה שיותר, תנו לי אבנים וסיד ואני אבנה מהם בנינים נפלאים!'. ואע"פ שהבנייה היא חלקו של הצדיק, והצדיק מרחם הרי על כל אחד מישראל? אולם זה שחלקו גדול יותר, אין ספק שהוא מקבל יותר, הוא לוקח יותר!

יש לשון בזה הקדוש לענין שבועות¹, שעל ידי שנשארים ערים כליל שבועות, נותנים דרוגות למלכה, לכלה. (ולכאורה:) הלא למחר כל ישראל מקבלים את התורה!?! אך התשובה היא: אלו שאכן היו ערים, הם נתנו דורונות כאלו, והם...

אם נאמר שההתקשרות לצדיק בזה כלול הכל - אם כן איזה נפקא מינה יש בין תלמיד גדול לתלמיד קטן? הלא לשניהם יש התקשרות, שהרי גם הגדול ביותר צריך התקשרות!?! אלא (וודאי) שההבדל הוא באדם עצמו, מהי מהותו, מה הם מעשיו!

¹ עי' בחיי מוהר"ן אות רצ"ג: ש'מעתי שפעם אחת אמר לאנשיו: "מה לכם לחשב מחשבות, אין אתם צריכים פי אם לתת אבנים וסיד ואני בונה מהם בנינים נפלאים ונוראים!". (כלומר שאנו צריכים רק לעסק בעבודת ה' בפשיטות בתורה ובתפלה ומצוות והוא עושה בזה מה שעושה) "איר דארפט נאר צו טראגן שטיינער און וואפנע און איך באווע דער פון בנינים!". (ומשך הרבה תבת בנינים כמפליג בשבח נפלאות תפארת הבנינים הנוראים שבונה מזה).

² ח"ג צ"ח ע"א: רבי שמעון הכי אמר, בשעתא דמתפנשי חבריאי בהאי ליליא לגביה, נייתי לתקנא תכשיטי פלה, בגין דתשתכח למחר בתכשיטה, ותקונהא, לגבי מלכא פדקא יאות. זכאה חולקיהון דחבריאי, פד יתבע מלכא למטרוניתא, מאן תקין תכשיטה, ואנהיר עטרהא, ושווי תקונהא. ולית לה בעלמא, מאן דיידע לתקנא תכשיטי פלה, אלא חבריאי, זכאה חולקיהון בעלמא דין ובעלמא דאתי.

”בן אדם מה לך נרדם”

איי איי, אילו ידענו מה המשמעות של חודש אלול, מה המשמעות של ראש השנה - היינו מבליים אחרת בחודש אלול! השי"ת ריחם על עמו ישראל, והעניק להם ימי רצון, הוא העניק להם מקודם ימי רצון; חודש אלול, ימי רצון! זהו רחמנות של השם יתברך! מהי משמעותם של ימי רצון אלו? ימי רצון אלו מסוגלים גם לעשות בהם מסחרים טובים; מאחר ואלו ימי רצון, ממילא כשאעסוק במסחר בחודש זה אראה הצלחה יותר מאשר בשאר ימות השנה, אלא שצריך להשכיל ולדעת כיצד לנצל ימי רצון אלו, ובאלו דברים לנצלם.

היה פעם יהודי שביקש מהשי"ת: 'רכונו של עולם, אתה רוצה לתת לי פרנסה? אל תתן לי בחודש אלול, אל תתן לי בימי שישי, פרנסה אני רוצה ממך בימים אחרים!'. בימים ההם הפרנסה היתה כמו 'מכה בראש'... 'אל תתן לי - לא בחודש אלול ולא בימי שישי, תן לי כל השבוע, תן לי כל השנה - דווקא בחודש אלול?!... הפרנסה טורדת דעתו של אדם, טורדת דעתו. אם אצטרך לחשוב על פרנסה יחלוף חודש אלול, וכך גם יום שישי; יום שיש גם הוא יום של תשובה".

”אם ארונים אני איה מוראי”

איי איי איי, האמונה הפשוטה, אמונה אמונה! 'תשובה תפילה וצדקה!'. הקב"ה צריך לראות על האדם שהוא מתיירא, שהוא מפחד, שהוא חל מפניו, שהוא יודע ומאמין שהנה 'יום הדין'.

הלא רואים את כל המאורעות שהתרחשו במשך השנה, הלא רואים כיצד אנשים נפטרו לעולמם - יש התרחשויות בכלל ישראל! והלא כל אלו נכתבו בראש השנה! אולם "תשובה תפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה". נמצא שצריך לפשפש במעשיו האם אני עוסק בתשובה? בתפילה? בצדקה? האם אכן יש את אלו המעבירין את רוע

^ה ראה יקרא דשבתא תורה ד' וז"ל: מבואר בספרים קדושים שצריכין להרבות מאד בתשובה ובוודידיים ותחנונים הרבה בערב שבת בכדי לתקן מה שפגם בחול ולזכות ולכנוס בשלימות לקדושת שבת, וכן בתורה ו' ובתורה ק"ט ובנחת השלחן או"ח סימן ר"נ

הגזירה?

על כל פנים בחודש אלול צריך לראות שיחול אצלי שינוי כלשהו, שינוי בכל הענינים, להראות שאני אכן מאמין שיש ראש השנה, שאני מפחד מראש השנה, ולכן אני מתנהג אחרת בכל הענינים'.

אולם אם אצלי חודש אלול מתנהג כשאר ימות השנה, נמצא שהוא אינו מתיירא כלל וכלל מפני יום הדין, הוא כלל לא מפחד, הוא שמח ועליז, מקפץ ומדלג, הוא אינו מתיירא כלל וכלל. אמנם גם בחודש אלול צריך להיות בשמחה, שהרי השמחה נועדה גם היא כדי שאוכל להתפלל וללמוד, אולם על האדם לדעת: אם הוא מפחד - זה 'המליץ יושר' שלו! עצם העובדה שהוא מתיירא מפני יום הדין, ולכן הוא נוהג אחרת; הוא מרבה בתורה ותפילה, הוא מקפיד יותר לנצל את עיתותיו, ויש לו כמובן התקשרות לצדיק!

רבי יוחנן בן זכאי אמר לתלמידיו: "יהי רצון שתהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם". אמרו לו תלמידיו: "עד כאן?! אמר להם ולואי!".

הבה נראה כיצד נוהג אחד שיש לו משפט פלילי. [כמה ימים נשאר עד ראש השנה? היום כבר ז' אלול, אם כן מחר בעוד שלשה שבועות כבר יחול ערב ראש השנה]. אחד שיש לו משפט פלילי, משפט פלילי כזה, שלא רק שהוא עלול להיכנס לכלא, אלא הוא גם עלול להיענש בעונשים גרועים יותר. וכי יהיה אז מי שיאמר: 'הלא אני מוכרח לישון? אני מוכרח לאכול? כוחי כל עמי?!'.

י שולחן ערוך אורח חיים, סימן תקפ"ד: "אין אומרים הלל בראש השנה ויום הכפורים". ובמשנ"ב שם: "לפי שספרי החיים והמתים פתוחים ואיך יאמר שירה? ואע"ג שאנו בטוחים שנצא זכאים בדין, מכל מקום צריך להיות ירא וחרד מאימת הדין, ועל ידי כן נזכר לזכות".

ז ברכות כ"ח ע"ב: וכשחלה רבי יוחנן בן זכאי נכנסו תלמידיו לבקרו וכו' אמרו לו רבינו ברכנו אמר להם יהי רצון שתהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם אמרו לו תלמידיו עד כאן אמר להם ולואי תדעו כשאדם עובר עבירה אומר שלא יראני אדם.

ח כמ"ש מוהרנ"ת במכתב יום א' שופטים תקצ"ה: והנה ימי המשפט והדין הגדול של ראש השנה ממשמשין ובאין וכבר ברכו ראש חדש אלול וצריכין לרעד ולפחד מאד ממשפט הזה שנוגע לחיים נצחיים ואי אפשר לשחד בממון ולפיס בדברים, וכל פחד המשפט שעלי שיש לנו עתה הוא כדי לזכור ולא לשכח פחד המשפט של ראש השנה, מפל שכן של יום הדין הגדול והנורא.

הלא אף אחד לא ינהג כך! אדם כזה אינו ישן ואינו אוכל, הוא רץ, הוא עושה כל טצדקי שבעולם! הוא צריך עורך דין טוב, אחד שדורש סכום כסף גדול, ואם אין לו לשלם אזי יהודים ירחמו עליו. הוא רץ ופועל, הוא משיג את מלוא הסכום, הוא שוכר עורך דין מעולה, הוא יודע שיש לו מפשט פלילי - וכי הנתבע מסוגל לפוש ולנוח?!

זה נקרא 'אמונה פשוטה' שכל יהודי צריך להאמין, ואמונה זו חסרה לנו, אמונה זו הרי חסרה לנו. שתהיה לנו אמונה פשוטה כזו כמו שהיה ליהודים שחיו בדורות הקודמים, שנרגיש את 'יום הדין'!

הלא הקדוש ברוך הוא בוחן לבבות, הלא השם יתברך יודע, הוא הרי בוחן לבבות. נו, שהשם יתברך ירחם עלינו! וודאי, צריך רחמים מרובים כדי לזכות להרגיש זאת, להרגיש מה הפירוש 'ימים נוראים'!

(ר' נחמן: 'שופר', הרבי סיפר מכתו, היא נבהלה משמיעת קול השופר^ט) כן כן.

"אצלי אמונה הוא דבר גדול"

בדורות הקודמים - אפילו אצל אנשים פשוטים - 'האמונה הפשוטה' היתה גדולה עד מאד! משהגיעו הימים הנוראים, 'ימי אלול', היו שופכים דמעות כמים, היה רעש והמולה, בהלה! וכמו מאליו היו קמים באישון ליל, כמו מאליו עוסקים כל העת באמירת פרקי תהילים, ובאמירות! הפחד לא הרפה, הלבבות רתחו, המו וגעשו!

היה להם משהו, שהאמונה הפשוטה שלהם היתה גדולה עד מאד. אכן בתורה ל"א" אומר הרבי, שעל ידי ברית האמונה זכה וברורה, 'ובריתי נאמנת לו"^ט. אך אף על פי כן

^ט חיי מוהר"ן אות ל"ט: כי היום הזה אֶחָזְנִי סֶמֶר וְרַעְדָה גְדוּלָה כְּשִׁשְׁמַעְתִּי קוֹל הַשּׁוֹפָר וְכוּ' וְאַחַר כֵּן בָּאָה אֵלַי בְּתֵי אֶדְל וְאָמְרָה אָבִי בְּשָׂרִי סֶמֶר וּפְחַד לְבִי עָלַי מִקוֹל הַשּׁוֹפָר שִׁשְׁמַעְתִּי עִתָּהּ. וְרֵאִיתִי זֹאת שְׁעַל יְדֵי שֶׁלֶב הָאֵב נִתְעוֹרַר, נִתְעוֹרַר גַּם לְבַב הַטְּפוֹת שֶׁנִּמְשְׁכוּ מִמֶּנּוּ יִלְדִּיו מִמֶּשׁ וְכוּ'.

^י וז"ל: דַּע שְׂאִין קִיּוּם אֲמוּנָה אֶלָּא עַל יְדֵי בְּחִינּוֹת בְּרִית, בְּבְחִינּוֹת (תְּהִלִּים פ"ט): "וּבְרִיתִי נֶאֱמַנְתָּ לוֹ.

^{יא} תהלים פט, כט.

אומר הרבי: 'אודיע אמונתך בפ"ב' - לדבר דיבורי אמונה בפה מלא: 'אני מאמין, אני מאמין!'

לחזור ולשנן רבות את זכרון יום הדין וכל המסתעף: 'אני מאמין!'; אמנם ליפול למרה שחורה אסור לנו, אולם 'יראה' צריך שתהיה. מרה שחורה זהו היפך הגמור, מרה שחורה זה היפך היראה. בלב האדם צריך להתעורר איזה ריח של יראה, משהו... 'הלא ראש השנה קרב ובא!'

יש אימרה מהרבי ר' ברוך'ל ממעז'יבז, רבי ברוך'ל אמר כך: בנוהג שבעולם, כשחג הפסח קרב ובא, מפטמים אווזים וברבורים, מתכוננים לחג הפסח עם כל כך הרבה סוגי מאכלים, ואילו כשראש השנה קרב ובא, מתענים.

צריך לנהוג הפוך: כשחג הפסח קרב ובא, אז הזמן להרבות בתשובה, כדי שע"ז נזכה להינצל ממשהו חמץ, וממילא במשך כל השנה כולה לא נחטא. כשיתקרבו ימי ראש השנה או אז נוכל לפטם אווזים וברבורים, שהרי אנו יש לנו הבטחה שלא נחטא כל השנה כולה!"

ור' ברוך'ל אף הטעים את דבריו על פי הפסוק: "ועבדת את העבודה, הזאת בחודש הזה". 'בחודש הזה' - היינו 'חודש ניסן'. 'עבודה הזאת' - היינו 'יום כיפור וראש השנה'. כלומר: את העבודה השייכת ל'זאת' תעבוד 'בניסן' - בניסן תעשה את העבודה שעושים בימי ראש השנה. (ר' נחמן: 'בזאת' יבוא אהרן) כן.

אולם אנו שב'חודש הזה' לא השכלנו להרבות בעשייה, עלינו לראות לכל הפחות עכשיו להרבות בעשייה דקדושה!

הרבי נענה ואמר: "אצל העולם אמונה הוא דבר קטן, אצלי אמונה הוא דבר גדול!"

אמונה פשוטה - להאמין שראש השנה קרב ובא! מגיע ראש השנה, בפשימות:

^{יב} תורה מד ח"ב, וז"ל: האמונה תולה בפה של אדם, בבחינת: "אודיע אמונתך בפ"י" (תהלים פ"ט). הינו על ידי שמדברין האמונה בפה, זהו בעצמו אמונה, וגם על ידי זה באים לאמונה.

^{יג} בבאר היטב (או"ח סי' תמ"ז ס"ק ב') הביא בשם האר"י הק', דהנהדר ממהו חמץ בפסח מובטח לו שלא יחטא כל השנה.

^{יד} שיחות הר"ן אות ל"ג.

'בראש השנה יכתבון, וביום צום כיפור יחתמו, ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה', אם כן על"י לבדוק האם אכן עשיתי תשובה.

על כל פנים צריך לעורר איזה פחד ומורא מהיום הזה, לערוך שינוי בכל ההנהגה! שמלמעלה יראו שהאדם מתיירא, שהוא מפחד: 'רואים הרי שהוא נוהג אחרת, הוא יותר מקפיד על שמירת הזמן, והוא מרבה בתורה ותפילה!'.
❖

"וגילו - ברעדה"

דבר זה דורש בקיאות עצומה. הרבי מדבר הרי בתורה 'קרא את יהושע^{טו}: מחד, צריך האדם להיות מלא ביראה - "אשרי אדם מפחד תמיד^{טז}", ומאידך, במרה שחורה אסור להיות, ואדרבה, צריך להתחזק בשמחה, ויחד עם זאת להיות מלא ביראה - "וגילו ברעדה"^{יז}.

שני אלו חייבים להיות אגודים וקשורים יחד. זהו לשון הזוהר הקדוש^{יח}: "כל רחימותא דלא קשיר עמה קנאה, לאו רחימותא רחימא!". אהבה בלא יראה אינה אהבה, שניהם מוכרחים להיות מחוברים כאחד.

'השמחה' בהכרח שתבוא יחד עם 'היראה', שאם לא כן, נאמר: 'ולשמחה זו מה עושה^{יט}?!' וכמו כן 'היראה' בהכרח שתהיה קשורה יחד עם 'השמחה', שכן, על ידי יראה לבד עלולים ליפול למרה שחורה, ההכרח לקשור ולחבר שניהם יחד.

^{טו} תורה ו'.
^{טז} משלי כח, יד
^{יז} תהלים ב, יד
^{יח} ח"א רמ"ה ע"א הובא בליקוטי מוהר"ן תנינא תורה ל"ב.
^{יט} קהלת ב, ב.

זכרון עלמא דאתי מסוגל לשמחה

וודאי, 'מדי דברי בו זכור אזכרנו'!. ככל שמרבים לדבר מזה; הן בהתקבצות יחד מרבים לדבר יותר; הן האדם לברו לפני השם יתברך - אזי 'זכור אזכרנו', אזי האדם באמת זוכר יותר!

הרבי אומר בתורה ז' בהשמטות: 'תפילה מסוגל לזיכרון' - תפילה מסוגלת לזיכרון. אנו מדברים כאן מענין הזיכרון; 'זיכרון בעלמא דאתי'; 'זיכרון ביום הדין'.

"כי צריכין לשמר מאד את הזכרון - אומר הרבי בתורה נ"דכ"א - שלא יהיה בדעתו, חס ושלום, שאין עולם אלא אחד.

והרבי ממשיך ואומר^כ, ששכחה היא מיתת הלב: 'נשכחתי כמת מלב'. מה הפירוש 'מיתת הלב', ומה הפירוש 'מיתת הגוף'? כשהגוף מת - אי אפשר לזוז, האדם שוכב בלי חיות, עם פנים צהובות. אולם 'מיתת הלב' שונה היא - האדם ממשיך להתהלך כרגיל, הוא עושה הכל, אבל אם הוא לא מחובר לזיכרון בעלמא דאתי - אומר הרבי - זוהי 'מיתת הלב', שכחה פירושה - מיתת הלב!

כמו כן אומר הרבי: 'מצוה גדולה להיות בשמחה תמיד'; כאן אומר הרבי, שצריך לזכור תמיד בעלמא דאתי, אחרת זו מיתת הלב, ואילו כאן אומר הרבי שצריך להיות

כ ירמיה לא, יט. וז"ל רבינו בתורה ע"ח: כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד הינו שאפלו אם האדם מנח, חס ושלום, במקום שהוא, אפלו בשפיל המדרגה מאד, אפלו במקומות המטנפים, אף על פי כן על ידי הדבור יכול להזכיר את עצמו בהשם יתברך. דהיינו, שאפלו אם הוא במקום שהוא, אם יתחזק גם שם לדבר על כל פנים דבורים קדושים של תורה ותפלה והתבודדות, יכול להזכיר את עצמו בהשם יתברך, אפלו שם במקומות הנמוכים, שהם בחינות מקומות המטנפים, אפלו אם נפל למקום שנפל, כי הדבור אינו מניח אותו לשכח את השם יתברך. בבחינות: "כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד", שכל זמן שיש בו הדבור של השם יתברך, שהוא הדבור דקדשה, זה הדבור אינו מניח אותו להיות נשכח מהשם יתברך, כי הדבור זוכר ומזכיר אותו להתחזק בהשם יתברך במקום שהוא. והבן הדבר ה

כא וז"ל: כי צריכין לשמר מאד את הזכרון, שלא יפל לשכחה, בחינת מיתת הלב. ועקר הזכרון הוא לזכר תמיד בעלמא דאתי, שלא יהיה בדעתו, חס ושלום, שאין עולם אלא אחד.

כב וז"ל: וכדי לשמר הזכרון הנ"ל, צריף לשמר את עצמו שלא יפל לבחינת רע עין, לבחינת מיתת הלב. פי עקר הזכרון תולה בעין, בבחינת (שמות י"ג): "ולזכרון בין עיניך". כי השכחה בא על ידי רע עין, על ידי מיתת הלב, בבחינת (תהלים ל"א) "נשכחתי כמת מלב". פי רע עין ומיתת הלב הם בחינה אחת, כי שוריןא דעינא בלבא תליא (כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (עבודה זרה כ"ח:).

בשמחה תמיד?! וכן מצינו בדוד המלך: 'שויתי ה' לנגדי תמיד^{כג}' - 'וחטאתי נגדי תמיד^{כד}'. גם כאן אלו שני קצוות: חטאתי נגדי תמיד - החטא צריך לעמוד למולי תמיד, עלי לזכור בחטא, אבל מאידך - שויתי ה' לנגדי תמיד. אולם האמת היא שקצוות אלו אינם סותרים זה את זה.

מוכרחים לומר ששניהם יכולים להשתלב יחד, ואדרבה, אדם שאינו זוכר בעלמא דאתי - לא יוכל להיות בשמחה בשום פנים ואופן! אדם שחושב רק על העולם הזה, אומר הרבי - הלא השבוע פרשת 'כי תצא' - זהו 'שלא כסדר'. הקב"ה הוא 'כסדר', אולם העולם הזה לכד הוא 'שלא כסדר'. אם אינני זוכר בעלמא דאתי, אם אינני זוכר את השם יתברך, אין מציאות בעולם שאוכל להיות בשמחה.

נמצא איפה שאדרבה, לא רק שהם אינם סותרים זה את זה, אלא אדרבה, הזכרון בעלמא דאתי הוא זה שיגרום לי להיות בשמחה תמיד!

מה הפירוש 'עלמא דאתי'? הלא הכוונה היא לתענוג של עלמא דאתי, וכפי שהרבי כותב בתורה י"ח, ששעשוע עולם הבא שיהיה בעלמא דאתי, זהו תענוג כזה שלא ניתן לתאר כלל וכלל תענוג שכזה! לא ניתן לשער כלל וכלל מהו התענוג של עלמא דאתי^{כה}! והתענוג הזה הוא; כל אחד כפי מיעוטו בתענוגי עולם הזה, כמו כן הוא קרוב יותר לתענוג ההוא!

”רַגַע אַחַת שֶׁל עוֹלָם הַבָּא!”

סוף כל סוף יזכו כולם לבוא לתענוג הזה, שכן, זהו התכלית והסוף, זהו התכלית והסוף של כל ישראל^{כז}. אלא מאי? אדם שאין לו שכל בעולם הזה, יהיה חייב לעבור זיכוך אחר זיכוך, ולהתגלגל בגילגול אחר גילגול, שכן, לתענוג הזה הוא מוכרח לבוא,

כג תהלים טז, ח.

כד שם נא, ה.

כה וז"ל: וְדַע, שְׁהַתְּכַלִּית שֶׁל הַבְּרִיאָה הוּא שְׁעֵשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא. וְאִי אֶפְשָׁר לְקָרֵב זֹאת הַתְּכַלִּית לְמַחְשְׁבוֹת בְּנֵי אָדָם, כִּי זֹאת הַתְּכַלִּית עָלְיוֹ נֶאֱמַר (ישעיהו סד, ג): "עֵינֵי לֹא רָאִתָּה וְכוּ".

כו עיין ליק"מ תניינא תורה א'

זהו התכלית והסוף! אולם אדם שיש לו שכל בעולם הזה (אומר בלבו:) 'עומד לפני תענוג כזה, ואילו התענוגים של עולם הזה הם ההפך הגמור מתענוג זה, אם כן למה לי לשקוע בתענוגים אלו כדי שאחר כך אצטרך לעבור זיכוך אחר זיכוך, עד שאזכה לבוא לתענוג האמיתי?!'.

ככל שאמעט ואפרוש מתענוגי עולם הזה, כמו כן אהיה קרוב יותר! אמנם אינני קרוב לגמרי, אבל עכ"פ אתקרב ככל שניתן! שם יודעים הרי שאפילו 'חוט השערה' חשובה כל כך.

הרבי מדבר בתורה 'כי מרחמם ינהגם': "כִּי כָּל הַיּוֹמֵן שֶׁל כָּל הָעוֹלָם הַזֶּה בָּלוּ, מַה שֶׁהָיָה וּמַה שֶׁיְהִי, הוּא בָּלוּ אֵין וְאִפֶּס נִגְדַּד יוֹם אֶחָד, וְאִפְּלוּ נִגְדַּד רִגַע אַחַת שֶׁל עוֹלָם תִּבְאֵ!".

מהו 'רגע אחד' שמה? השגות אלוקות! לא אכילה, לא שתיה, לא שינה^כ, בעולם הבא יש רק השגות אלוקות. השם יתברך הוא אור אין סוף, ורגע אחד בעולם הבא טוב יותר מכל העולם כולו על כל תענוגיו – רגע אחד, אה!

זה הפירוש 'שעשוע עולם הבא!', תענוג כזה יש שם בעולם הבא, שרגע אחד שם טוב יותר מכל העולם כולו, זה נקרא 'זיכרון בעלמא דאתי'! 'תענוג כזה עומד לפני ועדיין אני חפץ בתענוגים שטות שכאלו?!'. זה בדיוק הפוך, כשזוכרים מהזיכרון הזה, או אז יכולים להיות בשמחה: 'יש לי תענוג כזה!' וממילא מתנזרים מכל התענוגים הללו, שכן כל התענוגים הללו מפילים את האדם למרה שחורה.

”וְהֶעֱקַר לְהִשְׁתַּדֵּל לֵישֵׁב עִצְמוֹ הַיָּטִב”

זה נקרא 'ישׁוב הדעת', 'ליישׁב דעתו' - זה נקרא 'ישׁוב הדעת'!

”מה שְׁהֶעוּלָם רְחוּקִים מֵהַשֵּׁם יִתְפָּרֵךְ וְאֵינָם מִתְקַרְבִּים אֵלָיו יִתְפָּרֵךְ, הוּא רַק מִחֲמַת שְׂאִין לָהֶם יִשׁוּב תִּדְעַת, וְאֵינָם מֵיִשְׁבִּין עִצְמוֹנָה”!

אדם שמסוגל לעשות שמויות כאלו שהם היפך תענוג עולם הבא, היפך זיכרון עלמא דאתי - מדוע הוא עושה זאת? משום שאין לו ישׁוב הדעת, הוא אינו מיישב דעתו!.

הגמרא אומרת^{כט}: 'אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות' - אדם אינו חוטא אלא אם כן נכנס בו רוח שטות, רק אז יוכל לחטוא, כיצד יכול להיות אחרת? כשעומד לפניו תענוג עולם הבא כזה, כיצד יוכל לחטוא?! אלא נכנס בו רוח שטות, ממילא אין מה לדבר, זוהי רוח שטות. אולם אם דעתו עליו, לא יוכל לעבור עבירה בשום אופן.

אכן לפני כן אומר הרביל: "כי מי שיודע קדשת ישראל מאין הם לקוחים, ויודע רוחניות ודקות של ישראל הוא יודע, שישראל הם רחוקים לגמרי מעוון, ואין עוון שיף להם כלל כלל לא, לפי גדל קדשתם משרשם וגדל דקותם ורוחניותם". אלא מאי? אומר הרבי בהמשך: הם נופלים מהדעת! מהיכן באים לעוונות ח"ו אחרי ששורשם דק וקדוש כל כך? אין זה כי אם מחסרון הדעת, וכאן מסמך הרבי את דברי הגמרא 'אין אדם עובר עבירה וכו'".

כח ליקו"מ ח"ב תורה י, וז"ל: מה שְׁהֶעוּלָם רְחוּקִים מֵהַשֵּׁם יִתְפָּרֵךְ וְאֵינָם מִתְקַרְבִּים אֵלָיו יִתְפָּרֵךְ, הוּא רַק מִחֲמַת שְׂאִין לָהֶם יִשׁוּב תִּדְעַת, וְאֵינָם מֵיִשְׁבִּין עִצְמוֹ. וְהֶעֱקַר לְהִשְׁתַּדֵּל לֵישֵׁב עִצְמוֹ הַיָּטִב, מֵהַתְּכַלִּית מִכָּל הַתְּאֻוֹת וּמִכָּל עֲנִיֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, הֵן תְּאֻוֹת הַנִּכְסוּת לַגּוֹף, הֵן תְּאֻוֹת שְׁחוּץ לַגּוֹף, כְּגוֹן כְּבוֹד, וְאֵז בּוֹדָאֵי יִשׁוּב אֶל ה'.

כט סוטה ג' ע"א.

ל וז"ל: כי מי שיודע קדשת ישראל מאין הם לקוחים, ויודע רוחניות ודקות של ישראל הוא יודע, שישראל הם רחוקים לגמרי מעוון, ואין עוון שיף להם כלל כלל לא, לפי גדל קדשתם משרשם וגדל דקותם ורוחניותם.

כי צד יכול להיות שאדם יעשה עוון? הלא הוא קדוש כל כך - 'דקות ורוחניות'?!
והתירוץ הוא, שאכן לא יכול להיות שיעבור עבירה, אלא אם נכנס בו רוח שטות.

כל ענין 'ישוב הדעת' שהרבי מלמדנו - זהו הישוב הדעת! ליישב עצמו ולא לתת לרוח שטות לכנוס בו! הלא העובדה שאני חוטא היא רק כי נכנס בי רוח שטות, רק בגלל זה אני יכול לעשות דבר שהוא נגד רצונו יתברך. אם כן עליי ליישב דעתי: 'מדוע?!'.

אל תתן לרוח שטות לכנוס כך, שהרי לא יכול שאעשה דבר נגד רצונו יתברך אלא אם כן תכנס בי רוח שטות.

כל מאמר חז"ל שהרבי מביא תואם כל כך טוב, ממש הפשט של המאמר!

'אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות', כי על ידי זה הוא נעקר משורשו. מתי הוא רחוק מעוון? כשהוא אחוז בשורשו! אולם אם אני עוזב את הדעת, ממילא אני נעקר מהשורש שלי, ממילא יכול להיות שאעשה דברים כאלו. מאחר ונשמתי נעקרה משורשה, ממילא אני רחוק מהרוחניות שלי, מהדקות שלי, וממילא יכול להיות מציאות שאפול לעוונות. שאם לא כן הקושיא גדלה ומתעצמת: 'אני קדוש כל כך - א געוואלד, 'דקותם ורוחניותם', 'קדושתם משורשם?!', אה!

הרפואות של 'שער החמישים'!

"פי מי שיודע קדשת ישראל מאין הם לקוחים"; שמעתי מר' אברהם ר' נחמן'ם שבכל מקום שהרבי אומר 'מי', הכוונה לרבי בעצמו שהשיג את 'שער החמישים'. 'מי' - הוא זה שידע! 'מי' - הוא באמת יודע! 'מי שידע' - מי הוא באמת יודע רוחניותם ודקותם של ישראל! (ר' אברהם מביא גם את הפסוק:) "מי ירפא לך?"! בכל מקום שכתוב מי הכוונה על זה שהשיג השגת מי.

לא בכוכבי אור - חכמה ובינה יד: בינה היא אשר באה בסוד "מי" אשר נאמר על זה (ישעיה י"ד) "ה' צבאות יעץ ו"מי" יפר, "מי" ירפא לך ומאשר השיג זאת רבנו ז"ל במלואו דמלואו שאין למעלה מזה, פי על כן מלואו דמלואו כזה "מם, מם, יוד, ואו, דלת" עם התבות והפולל במספר "נחל נבע מקור

'מי' זו שאלה - 'מי?', אלא שבשאלה טמונה התשובה: אכן 'מי' - הוא ירפא לך, הוא באמת ירפא לך, הוא יודע גדול דקותם!.

הרבי ענה ואמר^ב: "וכי אתם יודעים היצר שלכם?! אני ידעתי היצר הרע שְׁלָכְּם!". אני יודע היצר הרע שלכם. 'מי' - הוא זה שיודע דקותם של ישראל, רוחניותם ודקותם. הוא יודע גדול הצער של ישראל שנפל לעוונות, הוא יודע, הוא יודע!

לכן באמת צריכים ללמוד ולהגות כמה שיותר בספריו הקדושים, ששם מונחים באמת; הלא מאחר והצדיק יודע, הרי שהידיעה מונחת בספריו הקדושים.

על יד תשובה זוכה לבושה

הרבי מביא בתורה 'חיים נצחיים' שה'בושה' היא ה'תשובה'; הלא הידיעה הזו לבד גורמת בושה עצומה לאדם: 'געוואלד, אני קדוש כל כך, דק כל כך, אין עוון שייך אליי כלל כלל לא, כיצד באים על מחשבתי מחשבות שטות שכאלו? כיצד בא זה אליי?!'. ובושה זו - כשזוכים לבושה כזו, אומר הרבי בתורה ל"ח^ב: "וְהַסִּימָן שֶׁל דְּבָקוֹת הוּא תַּפְּלִין, כִּי תַּפְּלִין הֵם סִימָן עַל הַדְּבָקוֹת", ובהמשך דבריו מבאר הרבי, שתפילין זה בחינת בושה.

חכמה" עם התבות ועם שני כוללים הוא כמספר "נחל נבע מקור חכמה" וזה אשר גם כתיבתו פשוט ומלא כזה "מי, מם יוד" (עם הב' אותיות) במספר שמו הקדוש נחמן עם האותיות:

ב^ג חיי מוהר"ן אות ש"א: שמעתי מאיש אחד מאנשי-שלומנו שספר שפעם אחת אמר לו רבנו ז"ל על עצם התגברות היצר הרע עלינו רחמנא לצלן. ענה ואמר: אני ידעתי היצר הרע שלכם, אלו היו לוקחין מכם היצר הרע היו הולכין ומקלחין צנורות מלאים דם וכל העולם היה מלא דם. אפלו כשתהיו אנשים כשרים צריף לכם זכיה גדולה שתדעו עצם היצר הרע שלכם שהיה לכם, רק אני ידעתי אותם:

ג^ד וז"ל: כי צריף כל אדם לפשפש את עצמו בכל עת, אם הוא דבוק בהשם יתברך. והסימן של דבקות הוא תפילין, כי תפילין הם סימן על הדבקות וכו' אבל אחר כך כשעושה תשובה, ומסיר ממנו הטפשות, ונתוסף בו שכלו. אזי הוא מתביש ביותר, ונתגלה הבושה על פניו. והבושה הזאת היא בחינת אור התפילין, שנתגלה על פניו במצחו. ועקר התגלות הבושה היא במצח, כמו שכתוב (ירמיה ג, ג): "וימצח אשה זונה היה לך מאנת הפלם."

ברגע שהאדם דבוק בה' יתברך - יש לו בושה, זה סימן שהוא דבוק בה' יתברך!
ואם הוא עוזב ואינו מתבייש, סימן שהוא אינו דבוק בה' יתברך.

"פי צריך כל אדם לפשפש את עצמו בכל עת, אם הוא דבוק בהשם יתברך.
והסימן של דבקות - אומר הרבי - הוא תפלין, פי תפלין הם סימן על הדבקות".
בהמשך דבריו אומר הרבי ש'תפלין' היינו 'בושה' - זהו הסימן העיקרי! כשאני
מתבייש מפני ה' יתברך: 'התבייש על כל פנים, התבייש, געוואלד! למה? למה? מדוע
שאעשה מעשים כאלו?!

אכן כך אומר הקב"ה: 'אותי עזבו מקור מים חיים, לחצוב להם בארות בארות
נשברים לד'!

בזוהר הק"ה כתוב, רבי אבא אמר: 'אותי עזבו'. 'אותי' היינו 'אות ברית' - כך אומר
הזוהר הק'. 'אותי עזבו - כשעוזבים את האות ברית עלולים לעשות חילוף כזה - לקחת
בורות נשברים, ולעזוב מקור מים חיים.

אכן בתורה ל"א אומר הרבי, שאלו האוחזים באמת בבחינה זו של ברית, הם
מתהלכים עם השתוקקות להשם יתברך, יש להם אהבה להשם יתברך, זהו ה'מקור
מים חיים'. הרבי אמר באמת: "רציתי שתהיו כחיות הנוהמות ביער!", זוהי השתוקקות
כזו לה' יתברך! ומנגד אין עוד דבר שיעקור את ההשתוקקות הזו לה' יתברך כמו פגם
הברית, פגם הברית עוקר את האדם שלא תהיה לו השתוקקות לה' יתברך.

ויהודי שחותר באמת לזכות לזה - זוכה באמת להשתוקק לה' יתברך, להתגעגע
לה' יתברך, הוא מתהלך עם השתוקקות לה' יתברך, איי איי איי...

לשנן גודל מעלת ספריו הקדושים

השם יתברך ריחם עלינו ואנו זוכים להיקרא על שמו של הרבי. הרבי הכין עבורנו ספרים כאלו, ספרים שבכוחם לעשות את האדם; לעשות ממנו 'מענטש' – הספרים הללו! צריך להשקיע ראשו ורובו בספרים הללו, ולעשות מהתורות תפילות!.

גם אנחנו בעצמנו צריכים לשנן היטב גודל מעלת ספריו של הרבי, גודל מעלת הליקוטי מוהר"ן, גודל קדושת הסיפורי מעשיות, הליקוטי הלכות.

אביו של נאשקע (נחמן רומישער), היה יהודי פשוט, הוא היה מוכר לכל כ'בעל תשובה', אולם הוא היה נוטל את ה"סיפורי מעשיות" לידיו, לומד סיפורי מעשיות, ודמעות זלגו מעיניו, נחלי דמעה ניגרו מעיניו! אני יודע אם הוא ידע? ... כל הפירושים שאנו מפרשים הוא לא ידע; לכוון איזה פשט, רמז – הוא לא ידע, אולם ברגע שהחל לקרוא את המילים של הסיפורי מעשיות, תכף זלגו עיניו דמעות!

את העובדא הבאה סיפר לי חמי: בקיבליטש היה אחד – את בנו עוד הכרתי – שלפרנסתו עבד כ'קאווענער' – 'צורף פרסאות הסוסים', אולם משהגיע לגיל גבורות חדל מלעבוד עוד.

מנהגו היה לקום מידי לילה בחצות, ולאחר חצות קיבל על עצמו 'עבודה'; קיבליטש היתה עיירה ענייה – עניים, ומשהגיעו ימות החורף ולא היה להם במה לחמם את ביתם, היה הוא מסתובב במשך היום, הוא לקח 'עגלה' וחבש עצמו אליה, הוא היה הסוס... כך היה נוהג מידי יום לסובב בין בתי העיר ולבקש: 'תנו לי חתיכת עץ!', ויהודים נתנו לו.

הוא לקח עגלה עמוסה בעצים, ומידי לילה בחצות היה מסובב בית בתי העניים, וזורק להם חתיכת עץ עמה יוכלו לחמם את ביתם במשך היום. העניים כבר ידעו, הם השאירו את דלת ביתם פתוחה, וה'קאווענער' זרק להם עצים. כך היה מסתובב מידי יום, זו הייתה עבודתו אחר חצות: לקחת 'עגלה', לחבוש עצמו אליה, ולסובב באמצע

הלילה אחר חצות, ולזרוק עצים בבתי העניים. הוא לא רצה לעסוק בזה במשך היום, כדי שהעניים לא יכלמו, זהו. סיפר לי חמי שזו הייתה עבודתו, זו 'עבודה טובה'...
(ר' נחמן: הוא היה מאנשי שלומינו?) כן, הוא היה מהחבר'ה של ר' פנחס, אלא שהוא היה יהודי פשוט.

חמי סיפר לי שיהודי זה נהג לשבת עמם מפעם לפעם, ובכל עת שדיברו, ברגע שהחלו לדבר מהרבי והוא הבין שמדברים מהרבי - השתנו פניו! יהודי זה - כשמתחילים לדבר מהרבי תכף משתנים פניו, הוא יודע שמדברים מהרבי! ואף על פי שלא הבין מה מדברים מהרבי, אולם משהבין שמדברים מהרבי - תכף השתנו פניו! אמונה כזו יש לו ברבי, שתכף כשיודע שמדברים מהרבי משתנים פניו!

אצל הרבי היו יהודים פשוטים שפעלו כל כך טוב, הם פעלו כל כך טוב, שגדולים עוד יתביישו מפניהם^ל. ה'תמימות' של הרבי שהם החדירו לליבם השפיעה עליהם כל כך טוב! נתאר לעצמנו 'עבודה' כזו, קם יהודי בחצות לילה - לא כל אחד קם בחצות לילה - ולוקח... הוא חובש עצמו לעגלה, ומסובב בעיירה קיבליטש בחצות לילה, בביצות, בשלגים, בגשמים...

הלא זה נורא, הלא הנהגה זו היא כאחד מן הגדולים, וכי זהו דבר של מה בכך?! לקחת עניים ולדאוג לחימום ביתם, כמה שזה חשוב! 'דאם איז דאך א געוואלד!'. לקחת על עצמו 'עבודה' כזו, ועוד מרצונו! וכי מישהו הורה לנהוג כך?! רק התמימות שבענינו של הרבי יכולה לגלות אמת כזו, לגלות עבודה כזו שגדולים צריכים להתבייש מפניה!

”פיוול אשרינו!”

רבי נתן התפעל מ'פיוול אשרינו' - זהו ענין נפלא מאד! הוא נהג לקום מידי לילה בחצות, בבית המדרש בטעפליק. [אם ישן שם אינני יודע, יכול להיות שהוא נכנס לערוך שם תיקון חצות, אני יודע?! הוא היה עני מרוד, בית עם ילדים קטנים. פעם

ל' בחיי מוהר"ן שטו: שמעתי בשמו שאמר: "הפחות שבאנשי אני מוליך אותו בדרך של צדיק גדול מאד וכו' ויקנא מאד את המקרבים אליו מכל שפן את מי שזוכה להושיט לו וכו'!".

היו דירות חדר, אתה חושב שהיו דירות שלשה חדרים כמו שיש היום?! בחדר אחד היו יכולים לדור משפחה בת שמונה עשרה נפשות, יש מציאות כזאת...] הוא היה נכנס לבית הכנסת בחצות לילה ורוקד סביב הבימה 'אשרינו'!...

(השואל: לאחר חצות היה שר 'אשרינו')? כן, הוא רקד סביב הבימה, הלך ורקד 'אשרינו'!... ובטפליק שהיה קצת רוח של ליצנות, נהגו לכנותו 'פיוול אשרינו'...

בכל פעם שרבי נתן הגיע לביקור בטפליק, היה הוא הראשון שרץ לקראתו – הוא כבר נוכח! לאחר שנפטר – באותה שנה הוא הרי לא הגיע. שאל רבי נתן: 'היכן הוא פיוול?', וסיפרו לו שהוא נפטר. נענה אחד הנוכחים: 'פיוול אשרינו'?!. רבי נתן שהבין כי כוונתו ללעוג לו, נענה ואמר: "ככה? ככה? ככה?! אומר אני לכם ש'עולם התוהו' שלו יהיה, שהוא יקום בחצות לילה וירקוד אשרינו, ואילו עולם התוהו של אחרים יהיה, כפי שהם נהגו!".

זו היתה מכה חזקה לאותו אחד שלעג: 'אתה לועג? אתה לועג לזה?!'.

השיח בטפליק היה מעורב קצת עם בדיחות. ר' אברהם ר' נחמן'ס דיבר מטפליק: 'בדיחות, בדיחות'... היה שם רוקח אחד שהיה אפיקורוס גדול, והוא החדיר לעיר רוח של ליצנות, הוא היה לץ.

"כל באיה לא ישובון"

(השואל: מי היה 'נחום כאהן')? גם הוא מאנשי שלומינו. (השואל: מהעיר טפליק?) כן כן. לנחום כאהן הזה היתה תבערה עצומה לעיין בספרי השכלה, אלא מאי? הוא מאד החזיק מר' אברהם ר' נחמן'ס, ור' אברהם ר' נחמן'ס לקח אותו לידיו, וניתק אותו לגמרי מההשכלה. הוא היה כרוך ביותר אחרי ר' אברהם ר' נחמן'ס.

הוא נפטר בליל יום טוב סוכות. טרם פטירתו נענה ואמר: "אם למדתי את ספריו של הרבי מספיק כפי שהייתי צריך אינני יודע, אולם שם היכן שהרבי הורה לא לעיין – לא עיינתי!". אחרי שחדל מלעיין עוד, החיה עצמו טרם פטירתו בעובדה שלא עיין היכן שהרבי הורה לא לעיין.

הלא ההשכלה היא אבן נגף, אבן נגף^{לח}. אחרי שנפלים לזה רח"ל, אי אפשר להיחלץ מזה^{לט}. אדם כזה לא יכול להאמין אמונה ישרה ופשוטה, ההשכלה מקלקלת לו את האמונה. ואפילו אם הוא אינו רחוק כל כך עד כדי פריקת עול; הוא מניח טלית תפילין, לומד ומתפלל - אולם אמונתו אינה ישרה עוד, אמונתו נעשית עקומה.

הלא אסף אומר: "ואני כמעט נטיו רגלי^מ" - כמעט שאני מועד ונופל לגמרי. אומר שם הרבי^{מא}: "רגלי עמדה במישור^{מב}" - היינו אמונה, שרגלי עומדת ביושר. 'כמעט נטיו רגלי' - זהו פגם אמונה. נמצא (שעל ידי פגם אמונה) האדם לא עומד ישר, הוא מועד, הוא לא עומד ישר, אבן נגף!

מהי פנימיות ההשכלה? שהאדם חפץ ללכת אחרי שכלו!. (אסף) מדבר שם במזמור ומתאר: 'רק להם הולך טוב, "אך ריק זכיתי לבבי", אני מתייגע והכל לריק, ואילו להם הולך טוב, "עברו משכיות לבב", כמה שהוא רוצה יש לו עוד יותר, עד ש"כמעט נטיו רגלי" - עוד מעט הוא מועד ונופל, נכנסו בו מחשבות של השכלה.

הספרים שהרבי הורה שלא לעיין בהם, אף על פי שהם מתרצים את הקושיות, אולם הקושיא חודרת כל כך עמוק במח, עד שהתירוץ לא עוזר לו, תירוצים לא עוזרים. הם מתרצים תירוצים, אולם הקושיא חודרת למח פנימה, עד שהתירוץ כבר לא עוזר - זוהי ההשכלה! אחר כך הם באים ומתרצים תירוצים על גבי תירוצים, אולם הקושיא נותרת במקומה^{מג}, התירוץ אינו יכול בשום פנים ואופן לגרש את העקמימות שנוצרה כתוצאה מהקושיא.

^{לח} כמבואר בתורה י"ט ח"ב ע"ש באריכות.

^{לט} משלי ב, יט.

^מ תהלים עג, ב.

^{מא} "רגלי עמדה במישור", שהוא בחינת אמונה. כי המינות היא בחינת נטיו רגלי, כמאמר אסף (שם ע"ג): "כמעט נטיו רגלי", שנאמר שם על שהשיאו לבו למינות, כמבאר שם; "ורגלי עמדה במישור" מורה על אמונה.

^{מב} שם כו, יב.

^{מג} ראה מש"כ בחיי מוהר"ן - אות כה: בשביל זה אטר רבנו זכרונו לברכה לעין אפלו בספרים של המחקרים הכשרים מחמת שמביאין קשיות חזקות גדולות על דרכי השם ומאריכין בקשיתם, ואחר כך רוצין לתרצה והתרוץ חלוש מאד ובנקל לסתרו. ועל פן מי שמעיין בהם ורוצה לתרץ הקשיות על

ובאמת, אשרי מי שאינו מביט כלל וכלל בספרים הללו!

אינני מעונין - לא בתירוץ ולא בקושיות! אם לא קשה לי, אינני זקוק לתירוץ!
(ר' נחמן: הרבי אכן נענה ואמר: 'יְחַגֵּר אֶחָד מִתְּנִי לֹמֵר תְּרוּץ!') כן, יחגור אחד מתניו לומר תירוץ^{מד}.

אברך צריך לצעוק ולצעוק לה' יתברך

(השואל: היה פעם שהשליכו את ר' ברוך געצע'ם מבית הכנסת?) לא השליכו אותו, היה פעם שתפסו אותו, גררו וגררו. (השואל: בגלל שצעק יותר מדי בקול?) כן, הוא התפלל מאד בקול. (השואל: ר' אברהם ר' נחמן'ם לא אמר כלום?) בשעת מעשה הוא לא אמר כלום, הוא נכנס אליו לחדרו, ואמר לו: "אברך צריך לצעוק ולצעוק להשם יתברך!". (שאל אותו ר' ברוך געצע'ם: ר' אברהם, מדוע החרשתם? (ענהו ר' אברהם: "הלא יודע אתה מתי אני מדבר עמך" (שצריכים לצעוק).

להיות 'מבין דבר מתוך דבר'

לבן מלך האמיתי היה הכלי, 'שכשמניחים הכלי הזאת על איזה בהמה או עוף, אזי תכף מתחיל לנגן את הניגון הנפלא והנעים הזה^{מה}'. לכאורה יש להבין, מדוע בנוסף לכלי היה צריך להיות גם 'מבין דבר מתוך דבר'? הלא כבר יש לו הכלי, ומה צריך עוד יותר מזה? הלא זה הכלי יכול להניח על איזה בהמה, ותכף יתנגן ניגון נפלא ונעים?

התירוץ הוא, שגם אחרי שיש כבר את הכלי - צריך להיות מבין דבר מתוך דבר, אחרת עלולים לעשות מזה 'קאמעדיע', עלולים לקחת את כל ההתקרבות לרבי

^{מד} די שכל יוכל לבוא לאפיקורסות גדול, כי מבין אחר כך שהתרוץ אינו פלום ונשאָר בקשיא, על כן אסור לעין בהם כלל רק לסמך על אמונה לבד.

^{מה} בחיי מוהר"ן שם

^{מה} סיפורי מעשיות מעשה י"א.

ולעשות ממנה 'קאמעדיע'! אם לא אהיה מבין דבר מתוך דבר, אקח את ה'כלי' ואעשה עמו 'קאמעדיע'...

נמצא איפה, כשהשיג את המידה של 'מבין דבר מתוך דבר', הוא לא נתן את הכלי, ואפילו שלכאורה הוא כן נתן את הכלי, אולם לאמיתו של דבר הוא לא נתן את הכלי, זה לא נחשב שהוא נתן את הכלי. זה לא שאני נותן ויותר אין לי אותו, זוהי נתינה מסוג אחר: הוא נותן את כל כולו, את הכבוד העצמי הוא נותן, והכל כדי להיות מבין דבר מתוך דבר, אלא שדיקא על ידי זה הוא מקבל את הכלי!

והא ראייה, בהמשך דבריו מספר הרבי מה'כסא', הוא ראה שזאת הכסא עשויה מן העץ של התיבה – הכלי הנ"ל. אה! הרי לנו שהכלי כן היה ברשותו, אלא שאז הוא כבר לא השתמש עם הכלי לעשות קאמעדיע. לפני כן – לפני שנעשה מבין דבר מתוך דבר, (אמר לו האדם שעל הסוס הנ"ל:) "מה תוכל לפעול עם הכלי הזאת? שתעשה עמה קאמעדיע, ותקבל דינר?"! מה כבר תוכל לפעול עם הכלי?!

ככה זה! יכולים לקחת את הדעת של הרבי, יכולים למצוא שם תורות נאים, ויכולים לקבל דינר ולעשות קאמעדיע... אולם כשהוא נעשה מבין דבר מתוך דבר, או אז הוא יכול להשתמש עם הכלי, או אז הוא רואה שזאת הכסא עשויה מן העץ של התיבה – הכלי הנ"ל, והבין כיצד לסדר את הכסא, עד שלבסוף נעשה מלך על כל העולם כולו וקיבל את המלוכה! יותר כבר לא עשה קאמעדיע!

ריקודים מהלב!

(אחד שואל על אופן הריקודים) לרקוד פירושו להגביה עצמו, 'עולה ויורד'^{מ"ו}!. 'ומשה עלה'^{מ"ז}, 'יורד ה'^{מ"ח}, צריך להגביה עצמו, לעלות ולרדת!

מ"ו שיחות הר"ן פ"ו.

מ"ז שמות יט, ג.

מ"ח שם, כ.

אחד שגורר את רגליו, הוא 'רוקד'... וכי זהו ריקוד? ריקוד אמיתי פירושו, להגביה רגליו ולהורידם!

(ר' נחמן: 'געהאפקעט!' מה הפירוש 'געהאפקעט'? 'האפען' זה יותר מסתם ריקוד?) כן, 'האפען' פירושו 'געהאפקעט' - להרים את הרגלים! (ר' נחמן: כתוב, מיר האבן גיהיפיט אין א קרעטשמי!) כן כן^{מט}.

(ר' משה: באומן רקדו ממש חזק, גבוה?) כשרקדו - רקדו! וכשלא - גררו רגליים... היו זמנים שרקדו!

(ר' משה: ולא גערו בהם שהם מפריעים?) גערו בהם! (ר' משה: יש כאלו הטוענים: 'אתה רוצה לקפוץ - תקפוץ לבדך, מדוע אתה צריך להפריע לאחרים?!')

הקשב, אנו מדברים כעת מה הפירוש 'ריקוד'. 'ריקוד' אומר הרבי: 'ומשה עלה', 'וירד ה' - זה נקרא ריקוד, לרדת ולעלות, זה נקרא לרקוד. כשהריקוד אינו כדבעי - אני גורר את רגליו, אולם ריקוד אמיתי פירושו - להגביה את הרגליים!

אכן בתורה י^ג אומר הרבי: 'וישא יעקב רגליו^{כז}' - הוא הגביה רגליו. 'לבו נשא את רגליו^{כח}', הלב מנשא את הרגליים, הרגליים מתנשאות מאליהם. הרוח מנשבת בידיים וברגליים. עם הידיים מוחאים כפיים - כשהרוח נושבת בהם שני הידיים מתחברים יחד. וכשהרוח נושבת ברגליים, מתנשאים הרגליים, וכשהרגליים לא מתנשאות, סימן הוא שהרוח לא נשבה בהם.

^{מט} בעלים לתרופה ער"ש בלק ת"ר: און טאקי פארט האפ מיר האבן גיהיפיט אין א קרעטשמי בשבת פּרַשַׁת חַקַּת הָעֵבֶר עִם כַּמָּה אֲרָחִים מְקַרְעֵמִינִין וְרֵאדִיווִיל. וְכֻלָּם רָקְדוּ עִם רַבִּי נַחְמָן בְּאַהֲבָה וְשִׂמְחָה רַבָּה וְצָעְקוּ בְּשִׂמְחָה בְּךָ בְּטָחוּ אֲבוֹתֵינוּ בְּטָחוּ וְתַפְלִיטִימוּ. אֲלֵיךָ זָעְקוּ וְנִמְלָטוּ וְכוּ'. גְּדוּל אֲדוֹנֵנוּ וְרַב כַּח, וְכֻלָּם הִחְזִיקוּ לָנו טוֹבָה אַחַר כֵּךְ עַל זֶה. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִשְׂמַח נַפְשֵׁנוּ תְּמִיד בִּישׁוּעָתוֹ:

י וז"ל: וְזֶה בְּחִינַת רְקוּדִין וְהִמְחָאת כֵּךְ. כִּי רְקוּדִין וְהִמְחָאת כֵּךְ נִמְשָׁכִין מִבְּחִינַת הָרוּחַ שְׂבֵלֵב, כִּנְרָאָה בְּחוּשׁ, כִּי עַל יְדֵי שִׂמְחַת הַלֵּב הוּא מְרַקֵּד וּמְכַה כֵּךְ אֶל כֵּךְ; וְכַמּוּבָא בְּתַקּוּנִים (תַּקּוּן כ"א): 'וְהָאִי רוּחָא נִשְׁבַּב בְּשִׂית פְּרָקִין דְּדְרוּעָא וּבְשִׂית פְּרָקִין דְּשׁוּקִין', וְהִיא בְּחִינַת הִמְחָאת כֵּךְ וּבְחִינַת רְקוּדִין. וְזֶהוּ בְּחִינַת: "לָבוּ נִשָּׂא אֶת רַגְלָיו" (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, וַיֵּצֵא, פְּרָשָׁה ע' ס"ח), הִינּוּ עַל יְדֵי הָרוּחַ שְׂבֵלֵב בָּאִים הָרְקוּדִין.

כא בראשית כט, א.

כב עי' רש"י שם.

(השואל: הרבי אומר באיזה תורה שצריך לעשות קפיצות!) כן, לקפוץ²²! זהו ענין אחד. כמו לענין שבת²³: כשיש בור רחב, ויש אפשרות אחת ללכת סביב הבור, או לקפוץ ולדלג על גבי הבור, נפסק להלכה שעדיף לקפוץ ולדלג, והלא במקרה כזה אם לא יגביה רגליו, הוא יפול לבור וזהו, הלא הוא מוכרח לתת קפיצה ולדלג.

(שואלים: יש אומרים שקפיצות יעשה כל אחד בביתו, יש כאלו שהדבר מפריע להם, הם רוצים לרקוד מתוך ישוב הדעת) יכול להיות באמת שזה ש'רוח הצדיק' נושבת בו, בו לא גוערים.

(ר' משה: אבל כל המתנגדים גערו גם בעובדי ה' באמת. רבי נתן כותב בליקוטי הלכות: 'כל המתנגדים שגוערים בבני הנעורים שצועקים בתפילה, נמשכין מהאלפין נפולין - בהלכות 'ברכת המזון ומים אחרונים'²⁴. במקומות אחרים נראה שגערו גם בעובדי ה' אמתיים, והרבי מביא, אתם הזכרתם בדבריכם תורה נ', שאלו העזי פנים שמפריעים, הם הם הכלבים) כן כן. (ר' נחמן: כמו כן בואסלב בספירה, אנשי שלומינו צעקו שם²⁵!).

(חסר)

אין כל חדש, כל השנים; העיקר הוא שה' יתברך יעזרנו, שכל כוונתנו תהיה אל האמת.

(ר' משה: את רבי נתן גרשו מבית הכנסת) כן כן, וודאי, אלא מה!?

תבערת הלב של ר' שמואל שפירא

בתורה מ"ח²⁶ אומר שם הרבי, שתפילה בכח זה בחינת סוכה. רבי נתן סיפר לרבי שלא היה לו בית כנסת היכן להתפלל ונאלץ להתפלל בסוכה, גרשו אותו מבית

²² בתורה מ"ח תנינא וישמח עצמו בכל מה שייכול, ואפלו על ידי מלי דשטותא, לעשות עצמו כשוטא ולעשות עניני שטות וצחוק או קפיצות ורקודים, כדי לבוא לשמחה, שהוא דבר גדול מאד:

²³ שו"ע או"ח סי' ש"א סעי' ג'. וז"ל: היה הולך והגיע לאמת המים יכול לדלג ולקפוץ עליה אפילו אם היא רחבה שאינו יכול להניח רגלו ראשונה קודם שיעקור שנייה, ומוטב שידלג ממה שיקיפנה מפני שמרבה בהלוך וכו'.

²⁴ הלכה ה'.

²⁵ עיין שיש"ק הנדמ"ח סימן פד'

²⁶ וז"ל: והיא בחינת סכה, כמו שכתוב (תהלים קלט, יג): "תִּסְכְּנִי בְּבֵטֶן אִמִּי". והיא בחינת כח התפלה מה שמתפללין בכח, "כל עצמותי תאמרנה וכו' (תהלים לה, י). והוא בחינת סכה, כמו שכתוב (איוב י,

הכנסת. הוא התפלל 'תפילה בכח' בסוכה. הרבי מדבר שם שסוכה זה בחינת תפילה בכח!

(אחד הנוכחים: גם הגירוש זה תורה!...) נהיה מזה תורה!

פה היה פעם שאחד תפס את ר' שמואל שפירא והוציא אותו החוצה, אחרי שר' שמואל צעק בתפילה! (ר' משה: היה זה בזמנכם?) לא, ככה מספרים החבר'ה.

(ר' נחמן: באחת השנים שפורים חל בערב שבת, התלהב ר' שמואל, תפס את הליקוטי תפילות ואמר תפילה ל"ו, 'מפחד אויב תיצור חי', בקולי קולות! ניגש אליו ר' נפתלי בערנשטיין, אביו של ר' דוד בערנשטיין ואמר: 'ר' שמואל, רחם עלינו, צריך לקבל שבת'. ענהו ר' שמואל: 'רחם עליי, פעם אחת בשנה... כל כך שאג באמירת התפילה, הוא שאג בקולי קולות, הוא חזר הביתה בשעה מאד מאד מאוחרת).

אני כבר הבחנתי אז בר' שמואל. בשנה ההיא חל פורים ביום שישי, זה קורה כאן לפעמים, והוא היה מבוסס עד מאד, מאד בגילופין. במשך כל ימות השנה מנהגו היה לטבול במקוה תכף אחר חצות היום - הלא גם הרבי נהג כך^{נ"ח} - והנה הוא כבר במקוה...

(השואל: ר' אברהם שטרנהארץ היה צועק ומוחא כפיים?. ר' נחמן: בשמונה עשרה היה צועק תמיד, מוחא כפיים קצת, ככה במתינות, בשקט) מתי אתה מתכוון, בתפילת לחש? (ר' נחמן: בלחש!) היה זה לעת זקנותו, יכול להיות.

הקלויז האחרון באומן

(ר' משה: בית כנסת שבנו באומן - ה'קלויז' האחרון, נבנה בקדושה עם 'כוונות') נו נו... (ר' משה: אני שואל?) מי אמר? (ר' משה: כך שמעתי, היו שם רק פועלים יהודיים.) כן כן, זה כן, הנחת האבנים בבניין. אמנם העסיקו שם גויים בסיתות האבנים, אך הם עבדו מרחוק, ואילו בחלק הנחת האבנים בבית הכנסת - בזה עסקו רק פועלים יהודיים. כמו כן בעבודות בית הכנסת עצמו עבדו רק יהודיים! הלא ר' נפתלי היה 'קבלן בניה' - ר' נפתלי כהן.

(יא): "בגידים ועצמות תסוככני". כי כח שאדם מכניס בתבות, הם כ"ח אתון דעבדא דבראשית, שבהם נברא העולם. ועשרה מאמרות שבהם נברא העולם (אבות פ"ה מ"א).

^{נ"ח} בחיי מוהר"ן קפ"ה שדרכו הנה תמיד לילך למרחץ סמוך אחר חצות.

(השואל: הם גם טבלו במקוה?) זה אינני יודע! (השואל: יהודים שומרי תורה ומצוות?) יהודים, פועלים, אני יודע?!...!

אתה יודע כיצד הגיע ר' נפתלי כהן לארץ ישראל? בזכות איזה כומר?

(ר' נחמן: היה זה כשראש העיר הגיע לביקור בבית הכנסת, ולראשונה שמע על האפשרות לבנות ללא עמודים, ללא שום תומך, לא היו עמודים באמצע. (השואל: כיצד באמת עשו זאת, זה היה מספיק חזק?) בית הכנסת שלנו נבנה עם 'אידישע חכמה' – ללא עמודים!

בבית הכנסת שלנו (בירושלים) יש עמודים – יש עמודים בגובה כזה ובאורך כזה... (השואל: בנו זאת דיקא באופן כזה?) וודאי, הלא העלות היא יקרה בהרבה. (ר' נחמן: הגג נעול).

(ר' נחמן: על כל פנים, אותו ראש העיר בירר מיהו זה (שבנה את בית הכנסת), וכשנודע לו שזהו ר' נפתלי, הוא הגיע אליו – אותו כומר, לר' נפתלי שהתגורר אז בכרדיטשוב, או שהוא שלח שלוחים לביתו, והודיע לו שהוא מוכן לשלם כל סכום שידרוש, העיקר שיבנה לו 'כנסיה' כזו רח"ל.

ר' נפתלי בראותו כי אינו יכול להשתמט מפניו, קם ועשה 'פליטה' לארץ ישראל! (השואל: אתם הכרתם את ר' נפתלי כהן עוד בהיותו בחוץ לארץ?) לא. (וכאן באר"י?) הוא נפטר בשנת תש"ו, ואני הגעתי הנה בשנת תש"ט. (השואל: ואת ר' נתן בייטלמאכער כן הכרתם?) כן, כאן בארץ ישראל.

נענוע עם הפאות – כפשוטו!

(השואל: מה הפשט (בדבריו של הרבי בתורה י"ז): "ויש לפעמים שאיזה פחות שבישראל עושה נענוע עם הפאה שלו?") נענוע עם הפאה! מדוע אתה מחפש פשטים?! אמור בתמימות: כשאדם עושה נענוע עם פאותיו, יש להקב"ה נחת רוח ממנו, זהו. לעשות מזה פשט אחר?!)

(ר' נחמן: ר' אברהם שטרנהארץ גם הסביר כך, הוא היה לומד כפשוטו – 'נענוע עם הפאה שלו!'. לאחר מכן היה מוסיף, שבדבריו של הרבי מרומז עוד, שאפילו יהודי שאין פאות לראשו – הסביר ר' אברהם – אבל אם הוא עושה נענוע עם פירור יהדותו (אזי גורם נחת למעלה), אבל לא שזהו הפשט הפשוט. שמעתי זאת ממנו פעמים רבות) כן כן, זוהי אמירה נאה, אולם הפשט הפשוט הוא, 'שהוא עושה

נענוע עם הפאה שלו, זהו. כשאתה הולך במרוצה והפאה שלך מתנועעת, יש להקב"ה נחת רוח מזה.

להקב"ה יש נחת רוח מהנענוע שלך! הלך בתמימות ובפשיטות! אמנם אתה לא 'משהו'... אבל מהנענוע שלך יש לו נחת רוח!

(השואל: ר' נתן אמר לר' נחמן מולטשינער, שבזמנים שהוא נוסע מביתו לא ייכנס לביתו?) לא רק לו אמר זאת, הוא הורה שלא יסתובבו בבית.

אני שמעתי מר' אברהם ר' נחמן'ם שאמר לאחותו רחל: "מנע רבים מתוך ביתה נ"י!".
(ר' משה: מה הפירוש 'מנע רבים מתוך ביתה?') שבזמן שר' יחיאל אינו בבית, לא תתן לאחרים להסתובב שם.

